

אלתרמן

נתן אלתרמן שייך לתקופה של חיינו. הוא חלק מנוף נעורינו. ש"י עגנון, שנפטר לא מכבר, לא היה שייך לדור הזה. איכשהו היה קשה להתרגל למחשבה שהוא חי עימנו. מבחינה נפשית היה שייך לתקופה שמתה עוד לפני שעמדנו על דעתנו. נתן אלתרמן, לעומת זאת, היה אחד מסמליה של תקופה, בה גדלו והתגבשו בני גילי. קשה לתאר תקופה זו בלעדיו. שיריו שייכים אליה כמו מאה-ואחד סימני-דרך אחרים.

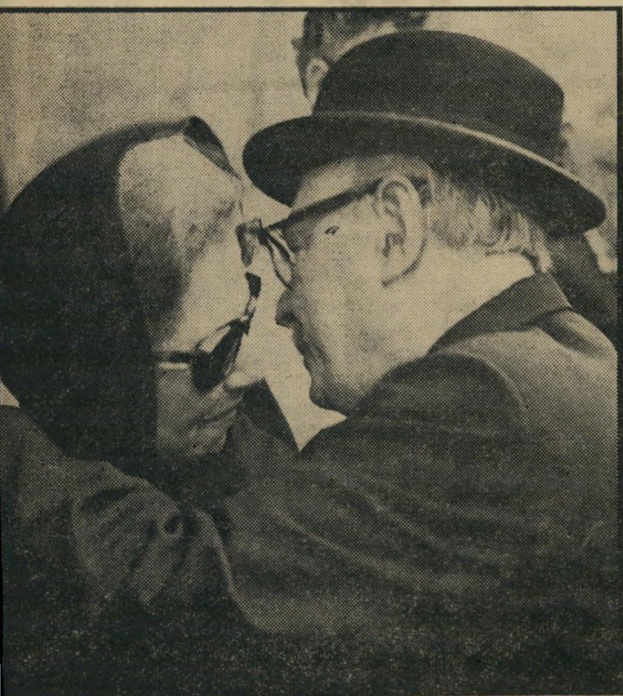
זכורני כי בשנים ההן — שנות המאבק ערב הקמת המדינה — היינו עטים בכל יום ששי על שלושה טורים בעיתונות, שלושה שהצטרפו יחד למסכת אחת. הראשון היה טורו של י. נודד (הוא יצחק שדה), "מסביב למדורה", לוחם גדול ואיש-מסר גדול דיבר אלינו על טוהר הנשק, על משמעות המאבק, בשפת ההומאניזם של אדם כימעט מושלם. השני היה טורו של ד"ר ישראל בר, איש התיאוריה הצב-אית, שסיפר לנו על מלחמות-שיחור ועל לקחי קרבות, בשפת הניתוח ההגיוני הקר והמפוכח. השלישי היה, כמובן, טורו של נתן א. ב., "דבר" — "הטור השביעי". הוא סיפר לנו על צידקת מאבקנו, על רשעות יריבינו, בשפת הרגש הצרוף. שדה מת ראשון — מאוכזב אך מאוון, שלם עם עצמו. הוא לא התאים למדינה החדשה, שקמה בידי יריבו, דויד בן-גוריון — אדם שהיה היפוכו הגמור. הוא לא האריך בה ימים. בר מת לפני שנים מעטות — ערירי ומושפל, אסיר בכלא, אחרי שהסתבך בצורה שכימעט לא תיאמן. גם הוא לא התאים למדינה החדשה, על דפוסייה הממוסדים. לפני שנפטר הספיק להגיש לנו את מישנת-חיינו, ניתוח ביטחוני מבריק ומרחיק-ראות, שנשכח מייד. אלתרמן מת אחרון. גם הוא לא התאים למדינה החדשה. קולו, שהרעיד פעם לבבות, לא השפיע עוד על איש. הנוער החדש, שנולד במדינה, בוודאי התייחס אליו כפי שהתייחסו אנחנו אל עגנון, כאל שריד מן העבר. ובני גילי נדהמו להי-ווכח, השבוע, כי לא הגיע אף לגיל 60.

משורר המאבק הוא איש של שחור-לבן. אין הוא רואה, אין הוא רוצה לראות, את הצד השני של המטבע. אין הוא שוקל צדק מול צדק. בעיניו הצדק הוא כולו בצד אחד — הצד שלו. הצד השני, המתכחש לצדק זה, הוא מרושע, פרי-ברסי, התגלמות הרע עלי אדמות. המטרה היא חזון מופשט, חסר רבב וכליל היופי. בימי סער ודחף, ימי מרי והתקוממות, זהו הסיגנון הטיבעי. היה זה סיגנונו האישי של אלתרמן. לכן התאים אלתרמן לתקופתו. לכן התאימה התקופה לאלתרמן. ההמונים שהסתערו על שרשרות של שוטרים בריטיים חמור שים, כשבפיהם סיסמת-הקרב, "ע-לייה חופ-שית! מדי-נה עבר-רית!" לא חשבו על שר לקליטת עולים, עם מכונית-שרד ודירת-שרד, ולא על לישכות ומשרדים ומחלקות ומדורים. המציאות החדשה הולידה, בהכרח, סיגנון חדש. מפוכח יותר. מאוון יותר. התמונות הישנות של שחור-לבן שוב אינן מספקות, ואינן יעילות. אלוף קרבי, מחניכיו של אלתרמן, לומד את תולדות המאבק הפלסטיני ומוגיע למסקנה כי המופתי היה פטריוט של עמו. עיתון הדוגל בארץ-ישראל השלמה מפרסם דיעה זו בהרחבה, בצד מאמר של אלתרמן. תקופה חדשה.

שירי השחור-לבן של אלתרמן היו אמיתיים ומרגשים, מפ-ני שהיה טבוע עליהם חותם של תום, של פשטות. למחרת היום הפך התום לחמימות, הפשטות לנאיביות. מה שהיה אמיתי ומשכנע בימי זוהרו של אלתרמן, הפך צורם ומזויף כיום. על כך יעידו נאומיה של גולדה מאיר על, "העם הזה", והכרזותיה התדירות שהיא, "מזו-עזעת". אלתרמן עצמו נשאר אדם תם ותמים. הנאיביות הטיבעית שלו, שהיתה נשק בימי המאבק, הפכה כימעט תימהונית בעיני דור חדש. בשיא המאבק לטיהור צמרת המשטרה, ערב הרשעת המפקח הכללי בעוון שבועת-שקר, קרא אלתרמן בהתרגשות לעבר אחד ממתחיי-הביקורת: "של נעליך כשאתה מדבר על המפקח הכללי של משטרת ישראל!" תום זה היה זקוק למנהיג. אלתרמן, האדם הרך, הלירי, הרגשני, היה זקוק כל חייו לאיש-הכוח, שאפשר לסגוד לו ולהעריצו. הוא היה מעריץ-גיבורים מטיבעו. לכן הלך שבי אחרי דויד בן-גוריון, ללא ביקורת ומחשבה. הגיבור לא היה זקוק למשורר. המשורר היה זקוק לגיבור. לבסוף, מתוך אותו תום שהפך תמימות, הלך אל אנשי ארץ-ישראל השלמה. היה קצת מוזר לראות את אלתרמן בחברת טיפוסים כמו ישראל אלדד ואליעזר ליבנה. אך גם זה היה טיבעי. אלתרמן לא חשב על ארץ-ישראל של 1970, אלא על ארץ-ישראל של 1946. לא על ארץ ממשית, ובה שני עמים, השוכנת בצל טילים ועל פתח תקופה אטומית. הוא חשב על ארץ מופשטת, הארץ של שיריו, ובה עם אחד, וצעי-רים גיבורים הנושאים "סטנים".

ראיתיו לא פעם בחודשים האחרונים, מטייל ברחוב שקט עם נכדו, ועל פניו הבעה של שלוה עילאית, כימעט ילדותית. באותם רגעים מלא ליבי אהבה לאיש הזה. בראשי התגננו הצלילים של "כלניות", "אני מצפת", ולכמה שניות חזרתי אל זכרונות של עבר, הנאה עתה רחוק-רחוק.

אורי אבנרי

הנשיא מנחם את האלמנה

יגאל אלון מנחם את הבת

מסע ההלוויה: "יחד עם האנשים הפשוטים..."